

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

โดยธรรมชาติแล้วสีจะมีตั้งแต่สีที่อ่อนที่สุดแล้วจึงค่อยๆเพิ่มความเข้มข้นไปอย่างต่อเนื่องจนถึงสีที่เข้มที่สุด มนุษย์ได้ใช้คำเรียกสี (colour term) แสดงการรับรู้และจำแนกสีเหล่านี้ ออกจากกัน นั่นคือในทุก ๆ ภาษาเมื่อผู้พูดภาษานั้น ๆ ได้ยินคำเรียกสีใดๆ เขาก็จะสามารถ จำแนกและรับรู้ได้ว่าคำเรียกสีนั้นหมายถึงสีไหนในธรรมชาติ ดังนั้นการศึกษาคำเรียกสีของแต่ละภาษาจึงสะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้พูดภาษานั้น ๆ จำแนกและรับรู้สีที่เขามองเห็นนั่นเอง

การศึกษาเรื่องคำเรียกสีเริ่มได้รับความสนใจจากนักวิชาการ เมื่อผลงานของ ฮาโรลด์ ดี คองคลิน (Conklin, 1964) ได้รับการพิมพ์เผยแพร่ คองคลินได้ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้ เรื่องสีของชาวฮานู ในประเทศฟิลิปปินส์ ผลการศึกษาพบว่าชาวฮานูมีระบบการจำแนกสีของตนเอง ชาวฮานูใช้ความมืด-ความสว่างและความสด-ความแห้ง เป็นเกณฑ์ในการ จำแนกประเภทสี ซึ่งต่างกับการจำแนกโดยใช้เกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ การค้นพบดังกล่าวได้รับความสนใจมากจากนักวิชาการทั่วไป และได้มีการตีความการค้นพบดังกล่าวว่าลักษณะการ จำแนกสิ่งต่างๆ ของแต่ละภาษานั้นแตกต่างกันออกไป ไม่มีส่วนร่วมกันเลย

ต่อมาเบอร์ลินและเคย์ (Berlin and Kay, 1969) ได้ตีพิมพ์ผลงานวิจัยเรื่องคำเรียกสี ออกมาซึ่งได้รับความนิยมนอย่างสูงและทำให้มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับคำเรียกสีแพร่หลายมากขึ้น ในบทนำเขาได้กล่าวถึงการตื่นตัวต่อเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ของภาษาในแวดวงวิชาการหลังจากการค้นพบของคองคลินว่าอาจจะเป็นการตีความที่เกินไป เขาจึงได้ทำการศึกษาคำเรียกสีในภาษาต่างๆ เพื่อพิสูจน์การตีความนี้ ผลการศึกษาพบว่าทุกภาษานั้นมีลักษณะร่วมกัน ดังนี้ จำนวนคำเรียกสีพื้นฐานจะมีระหว่าง 2-11 คำ ผู้พูดภาษาต่างกันมีการรับรู้ตัวแทน ของแต่ละประเภทสี (foci point) ที่คล้ายกัน นอกจากนี้เขาพบว่าคำเรียกสีของทุกภาษานั้นมี ลำดับวิวัฒนาการที่คล้ายกัน

จากผลการทดลองดังกล่าวทำให้เขาสรุปว่าคำเรียกสีนั้นเป็นสิ่งที่สากลในทุกๆ ภาษา ไม่ได้เป็นลักษณะเฉพาะของภาษาใดภาษาหนึ่งอย่างที่เข้าใจกัน แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยชิ้นนี้

ของเบอร์ลินและเคย์ก็ได้ถูกโจมตีว่ามีข้อบกพร่อง เช่น คุณสมบัติของผู้บอกภาษา บางภาษา เขาไม่ได้ออกเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตัวเอง แต่เป็นการเก็บข้อมูลจากข้อมูลเอกสารซึ่งอาจทำให้ข้อมูลผิดพลาดได้ นอกจากนี้แล้วงานวิจัยก็ไม่ได้ระบุจำนวนผู้บอกภาษาว่ามีการใช้ผู้บอกภาษาจำนวนกี่คนต่อ 1 ภาษา เป็นต้น

การศึกษาคำเรียกสีในภาษาตระกูลเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผู้ทำวิจัยไว้บ้าง เช่น สุริยา รัตนกุล (2519) ศึกษาคำเรียกสีในภาษากะเหรี่ยงสะกอ ประนุก วิชาชูโรจน์ (2529) ศึกษาคำเรียกสี และการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทยถิ่นอุดรดิตถ์ ที่ตำบลนาอิน อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ (2534) ศึกษาระบบสีในภาษาขมุ L.Thongkum(1985) ศึกษาคำเรียกสีในภาษามลาปรี และศึกษาคำเรียกสีในภาษาเย้า (เมียน)(2535) และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของชาวจังหวัดและชาวไทย

จากงานวิจัยที่ศึกษาคำเรียกสีเท่าที่ผ่านมามีกล่าวพบว่าไม่มีงานวิจัยใดที่เปรียบเทียบคำเรียกสีในหลายๆภาษาโดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยและวิธีการวิเคราะห์แบบเดียวกัน เพื่อนำมาหาข้อสรุปว่าคำเรียกสีนั้นเป็นสากลตามผลการวิจัยของเบอร์ลินและเคย์หรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำทฤษฎีคำเรียกสีของเบอร์ลินและเคย์มาทดสอบกับภาษาต่างๆ 4 ภาษาซึ่งพูดกันในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และ พะเยา ภาษาที่ศึกษาทั้ง 4 ภาษาเป็นภาษาในตระกูลไทตระกูลออสโตรเอเชียติก (มอญ - เขมร) ตระกูลม้ง-เมียน และ ตระกูลทิเบต-พม่า ทั้ง 4 ตระกูลถือว่าเป็นภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่อย่างไรก็ตามผลการศึกษาคำเรียกสีของภาษาแต่ละตระกูลไม่สามารถสรุปว่าเป็นภาพรวมของตระกูลนั้นๆ เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาข้อมูลคำเรียกสีจากภาษาต่างๆ โดยเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเพียง 10 คนต่อภาษาเท่านั้น นอกจากนี้แล้วบางภาษายังอยู่ในถิ่นที่ถูกอิทธิพลของภาษาอื่น ๆ อีกด้วย ดังนั้นการศึกษาเพียง 4 ภาษานี้จึงไม่ถือว่าเป็นผลการศึกษาที่ได้เป็นภาพรวมของคำเรียกสีในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นอกจากผู้วิจัยจะศึกษาดูว่าทฤษฎีคำเรียกสีของเบอร์ลินและเคย์นั้นเป็นสากลหรือไม่ เมื่อเมื่อนำมาทดสอบกับ 4 ภาษาดังกล่าว ผู้วิจัยจะศึกษาการรับรู้สีและทัศนคติที่มีต่อสีของผู้พูดภาษาดังกล่าวอีกด้วย ทั้งนี้เพราะผู้พูดภาษาเหล่านี้เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีอาชีพปลูกเกลืออยู่กับสี เช่น เป็นช่างปักผ้าและช่างทอผ้า เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์คำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทย ลัวะ ม้ง และ กะเหรี่ยง
2. วิเคราะห์การรับรู้สีของผู้พูดภาษาในข้อ 1
3. ศึกษาทัศนคติที่ผู้พูดภาษาดังกล่าวมีต่อสี

สมมติฐาน

1. คำเรียกสีพื้นฐานของภาษาไทย ลัวะ ม้ง และ กะเหรี่ยง มีไม่เกิน 5 คำ
2. ผู้พูดภาษาไทย ลัวะ ม้ง และ กะเหรี่ยง จะรับรู้ใจกลางสีแต่ละประเภทเหมือนกัน
3. ผู้พูดภาษาไทย ลัวะ ม้ง และ กะเหรี่ยง จะมีทัศนคติต่อสีที่คล้ายคลึงกัน คือ มีทัศนคติทางบวกต่อสีสดและสีเข้มแต่มีทัศนคติทางลบต่อสีตุ่นและสีอ่อน

ขอบเขตของการวิจัย

ภาษาที่ศึกษาและแหล่งเก็บข้อมูล

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีภาษา 5 ตระกูลดังนี้ ตระกูลตั้งนี้ ตระกูลไท ตระกูลม้ง-เมี่ยน ตระกูลทิเบต-พม่า ตระกูลออสโตรเอเชียติกและ ตระกูลออสโตรเนเชียน แต่ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะไม่ศึกษาคำเรียกสีในภาษาตระกูลออสโตรเนเชียน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีผู้พูดภาษาตระกูลดังกล่าวซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายและพะเยา

สถานที่เก็บข้อมูล

ตระกูลไท ภาษาไทลื้อที่บ้านธาตุ ต.ห้วยน อ.เชียงคำ จ.พะเยา

ตระกูลทิเบต-พม่า ภาษากะเหรี่ยงสะกอที่บ้านห้วยชม ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย

ตระกูลม้ง-เมี่ยน ภาษาม้งเขี้ยวที่บ้านคอดยาว ต.ป่าสัก กิ่ง อ.ภูซาง จ.พะเยา

ตระกูลออสโตรเอเชียติก ภาษาลัวะถิ่นที่ศูนย์อพยพ ต.ป่าสัก กิ่ง อ.ภูซาง จ.พะเยา

ผู้บอกภาษา

เป็นคนท้องถิ่นที่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30 - 45 ปี

เก็บข้อมูลภาษาละ 10 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

สีหลัก (primary colour) หมายถึงสี 5 สี ที่ใช้ผสมกันในอัตราส่วนต่าง ๆ ให้ได้เฉดสีจำนวนมากเพื่อใช้ในธุรกิจการพิมพ์ (printing) และในการสร้างตารางสีเพื่อประกอบงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาจากสีที่ใช้ในธุรกิจการพิมพ์ ซึ่งสีหลักทั้ง 5 สีได้แก่

1. **white** (เนื้อสีขาว) รหัสย่อคือ W
2. **black** (เนื้อสีดำ) รหัสย่อคือ BL
3. **yellow** (เนื้อสีเหลือง) รหัสย่อคือ Y
4. **magenta** (เนื้อสีบานเย็น) รหัสย่อคือ M
5. **cyan** (เนื้อสีฟ้าสด) รหัสย่อคือ C

คำเรียกสีหลักที่ใช้ในการพิมพ์เหล่านี้จะแตกต่างจากคำเรียกสีที่ใช้โดยทั่วไป ดังนั้นเมื่ออ้างถึงสีหลักในการพิมพ์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยจะใช้

yellow กับเนื้อสีเหลืองซึ่งทั่วไปใช้ **yellow** (เหลือง)

magenta กับเนื้อสีบานเย็นซึ่งทั่วไปใช้ **red** (แดง)

cyan กับเนื้อสีฟ้าสดซึ่งทั่วไปใช้ **blue** (ฟ้า)

white กับเนื้อสีขาวซึ่งทั่วไปใช้ **white** (ขาว)

black กับเนื้อสีดำซึ่งทั่วไปใช้ **black** (ดำ)

สีค่อน (subtle colour) หมายถึงสีผสมที่เกิดจากการผสมของเนื้อสีหลักบางสีในอัตราที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ได้เฉดสีที่อ่อนและยากที่จะบอกว่าเป็นสีอะไร เช่น สีหมายเลข A 13 ในตารางสีซึ่งเป็นสีที่เกิดจากการผสมระหว่าง yellow + cyan ในอัตราส่วน 10 : 10 ทำให้ได้สีที่ยากจะบอกว่าเป็นสีเขียวหรือสีฟ้า เป็นต้น

สีอ่อน (light colour) หมายถึงสีผสมที่เกิดจากการผสมของสีหลักบางสีกับ white แต่มีอัตราส่วนของเนื้อสี white มาก สีที่ได้จึงเป็นสีอ่อนแต่สามารถแยกได้อย่างชัดเจนว่าเป็นสีอะไร เช่น สีหมายเลข A 3 ในตารางสีซึ่งเกิดจากการผสมระหว่าง yellow + white ในอัตราส่วน 10 : 90 ทำให้ได้สีเหลืองอ่อน เป็นต้น

สีสดหรือสีเข้ม (bright หรือ vivid colour) หมายถึงสีผสมที่เกิดจากการผสมของสีหลักบางสี หรือเกิดจากการผสมของสีหลักกับ white ซึ่งมีอัตราส่วนของ white น้อยมาก ทำให้ได้สีสดมากและสามารถบอกได้ง่ายว่าเป็นสีอะไร เช่น สีหมายเลข G4 ในตารางสี ซึ่งเป็นสีที่เกิดจากการผสมระหว่าง cyan + white โดยมีอัตราส่วน 80 : 20 ทำให้ได้สีฟ้าสด เป็นต้น

ตารางสี (colour chart) หมายถึง เครื่องมืออย่างหนึ่งที่ใช้ในการทำวิจัยและเป็นสิ่งที่มีผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการวิจัย โดยมีหลักในการสร้างคือนำแผ่นสีที่เป็นส่วนผสมของสีหลักทั้ง 5 สีมาจัดเรียงกันตาม hue(เนื้อสี) saturation(ความเข้ม) และ lightness(ความสว่าง) ตารางสีนี้ประกอบด้วยสีจำนวนทั้งหมด 208 สี (ดูรายละเอียดในบทที่ 3)

แผ่นสี (colour chip) หมายถึงอุปกรณ์ที่ใช้สร้างตารางสี มีลักษณะเป็นแผ่นสีชิ้นเล็กๆ ขนาด 1.2 เซนติเมตร X 2.5 เซนติเมตร แผ่นสีทั้งหมด 208 แผ่นสีเป็นการผสมของสีหลักทั้ง 5 สี โดยมีอัตราส่วนในการผสมแตกต่างกันออกไป ทำให้แผ่นสีเหล่านี้มีหลายเฉดสี (ดูรายละเอียดในบทที่ 3)

บัตรสี (colour card) หมายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ออกภาษา ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากตารางสี บัตรสีจึงมีจำนวน 208 บัตรเท่ากับจำนวนสีในตาราง (ดูรายละเอียดในบทที่ 3)

คำเรียกสีพื้นฐาน (basic colour term) หมายถึงคำเรียกสีที่มีคุณสมบัติดังข้อ 1-4 ครบทุกข้อ

1. จะต้องเป็นศัพท์เดี่ยว (monolexemic)
 2. ความหมายของคำเรียกสีนั้นจะต้องไม่ซ้อนหรือร่วมความหมายกับคำเรียกสีอื่นๆ
 3. คำเรียกสีนั้นต้องไม่ใช่ในลักษณะแคบ
 4. คำเรียกสีนั้นต้องเป็นคำที่ฝังใจ (psychologically salient) หรือเป็นคำที่โดดเด่นในความรู้สึกของเจ้าของภาษา
 5. คำเรียกสีนั้นเป็นคำที่ใช้เรียกวัตถุหรือสิ่งของในธรรมชาติได้ แต่ความหมายของคำที่ใช้ นั้นต้องไม่ได้หมายถึงวัตถุหรือสิ่งของนั้นๆ เท่านั้น
 6. คำยืมเป็นคำเรียกสีพื้นฐานได้แต่ต้องเป็นคำที่ยืมมานานแล้วไม่ใช่คำยืมใหม่
- คำจำกัดความของคำเรียกสีพื้นฐานเหล่านี้ผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากคำจำกัดความของเบอร์ลินและเคย์ โดยข้อ 1-4 นั้นเหมือนกับคำจำกัดความของเบอร์ลินและเคย์ แต่ข้อ 5-6 นั้นแตกต่างกันโดยผู้วิจัยให้คำที่ใช้เรียกวัตถุหรือสิ่งของในธรรมชาติและคำยืมเป็นคำเรียกสีพื้นฐานได้แต่ต้องมีคุณสมบัติดังข้อ 1-4 ครบทุกข้อ

คำเรียกสีไม่พื้นฐาน (non-basic colour term) หมายถึงคำเรียกสีที่ไม่มีคุณสมบัติของคำเรียกสีพื้นฐานดังได้กล่าวมาแล้ว

ประเภทสี (colour category) หมายถึงการใช้คำเรียกสีพื้นฐานเป็นตัวแทนเพื่อเรียกสีประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่นประเภทสีดำ อาจจะได้หมายถึงเฉพาะสีดำเท่านั้นแต่ยังรวมถึงสีเข้มด้วย เช่นสีน้ำเงินเข้มและน้ำตาลเข้ม เป็นต้น

ใจกลางสี (foci point) หมายถึงสีที่เป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของแต่ละประเภทสีหรือของแต่ละคำเรียกสีพื้นฐาน

ขอบเขตสี (colour boundary) หมายถึงสีที่สามารถจัดให้อยู่ในแต่ละประเภทสีหรือจัดให้อยู่ได้คำเรียกสีพื้นฐานคำหนึ่งๆได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้เห็นโลกทัศน์ของผู้พูดภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สะท้อนจากคำเรียกสี และการรับรู้สี
2. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจหรือมีหน้าที่ส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมของคนกลุ่มน้อย